

Դաստիարակներն ու ծնողներ պիտի գրտնեն այս հատորիկի մէջ իրենց զաւակաց հանդէպ ունեցած անհրաժեշտ պարտքերնին, և զաւակներ՝ փոխադարձ իրենց մեծերուն:

Գրքիս՝ ինչպէս պարունակութիւնը, նաև արտաքին ձևը շատ կը նմանի Գեմբացւոյ Նմանութեան գրքին. ամէն մի գլուխ համառօտ յորդորակով կ'աւարտի: Տպագրութիւնը լաւ է, և կարգաւորեալ դասուած են նիւթերը:

Յարգելի հեղինակը այս երկիս մէջ կը ցուցնէ խոհական փորձառութիւն, որ դաստիարակի մը անհրաժեշտ յատկութիւնն է: Ամէն էջ ունի իր օժտմը՝ հաւատոյ, կրօնքի և բարոյականի սկզբունքներովը հաստատուած: Կան տողեր, որոնք ճշմարտութիւնը ներշնչող առակներ են:

Յարգոյ Յովհաննէսեան վարդապետի այս փոքրիկ երկը օգտակար պիտի ըլլայ անշուշտ դաստիարակներուն և դաստիարակողներուն: Թէպէտ և հեղինակս քիչ մը համառօտ բռնած է դաստիարակութեան վրայ եղած մասը, սակայն որ և իցէ առանձին անհատ մըն ալ պիտի գտնէ հոն բարոյական և հոգեկան վիշտերուն միութեամբ ու ընկեր: Երկս ապահոված է իր ընդունելութիւնը հայ հասարակութենէն:

Բ. Յ. Յ.

գիտորոսի կենսագրութեան, նկատելով զինքը իբրև քաղաքական իշխան և իբրև Մատենագիր:

Թղթոց կը յաջորդեն ծանօթութեան բաժինն հարիւր էջի չափ: Նախ ըստ կարի խնամքով նշանակելով ձեռագիրներ, ըստ տարբերութիւնները. լուսարանած է Մագիստրոսի մութ և խրթին առեղծուածներն, առանց որոյ անոնց իմաստը շատ դժուարին պիտի հասկնայ ընթերցողը: Դարձեալ Կոստանեանց նոյն ծանօթութեանց մէջ դրած է համառօտակի այն անձնաւորութեանց կենսագրութիւնը՝ որոնց հետ Մագիստրոս թղթակցած է:

Մագիստրոսի նամակաց մէջ ոճ փնտռելու չենք. գոհ պիտի ըլլայինք՝ եթէ գոնէ պարզ լեզուով մը խօսէին մեզի: Հանդերձ այսու ունին իրենց կարեւորութիւնը պատմական տեսակետով: Մանրամասն տեղեկութիւններ կու տայ Թոնդրակեցոց ազանդին վրայ և ուշագրաւ ակնարկներ ժամանակակից անձանց ու դիպաց մասին:

Կոստանեանց այդ հրատարակութեամբ կարեւոր դիւրութիւն մ'ընծայեց գիտական և քննական աշխարհին, հրատարակելով Մագիստրոսի թղթերու ամբողջ հաւաքածուն:

ԽՈՒՆԿ ԵՒ ԱՐՑՈՒՆՔ

Ա. Յ. Գազանեանցի

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ ԹԼԹԵՐԸ

Հրտ. Կ. Կոստանեանի

Պ. Կ. Կոստանեանց ծանօթ հրատարակիչ մը, ի լոյս ընծայեց Գրիգոր Մագիստրոսի թղթերու ամբողջ հաւաքածուն: Գնահատելի աշխատութիւն, որոյ կատարելութեան համար Կոստանեանց ոչ մի ջանք չէ խնայած:

Նախ ընդարձակ յառաջարան մը նուիրած է Պահլավունի ցեղի ծագման և անոր ծննդաբանութեան, զոր կը հասցնէ մինչև Գրիգոր Մագիստրոս՝ որ ներկայ թղթերու հեղինակն է: Իջեր սեպհականած է Մա-

Մինչև երկու տարի առաջ Կովկասի և Արտասահմանի մէջ էր որ կ'երգուէր հայրենեաց երգը, հայ սրտին ողբը, երբ Հայուն սիրտն ու բնագաւառը սուրբուն, բոցերու մատնած էր բռնութիւնը. սա, այնքան ժլատ, թշուառութեան արցունքներն իսկ խղզել կ'ուզէր աչքերու մէջ: Բայց այդ արցունքները ներսը կը ճնշուին՝ օր մը դուրս ժայթքելու համար: Այժմ Տաճկահայն ազատ է. սա այլ ևս կ'երգէ իր մայր Հայաստանի հողը, Զուրը ու լեռներն. և աւերակ պարիսպներու աշտարակաց ծայրերէն կը խօսի մեր հին քաջերուն ու փառքերուն: Ասոնցմէ է ահա

Արամ Թ. Գազանճեան, դեռատի բանաստեղծը, որ իր առաջին հատորիկով երևան կու գայ:

Գազանճեան երգած է ինչ որ սովորաբար կ'երգեն ուրիշ բանաստեղծները, Լուսինը, Արշալոյսը, Գիշերը, Մութը, Եկար ըսի, ինչո՞ւ չմ'զգար, և այլն:

Ունի Հայ կեանքէն դրուագներ՝ որոնք իր ոտանաւորներու մէջ լաւագոյններէն են, ինչպէս Հայոհիկն աղօթքը, Գրուագ մը Կիլիկեան ջարդերէն, և այլն:

Բանաստեղծը կարծես գիշերուան մէջ կը գարնէ քնարը. Գիշերը, Մութը, Տարտամը՝ բանաստեղծին զաղափարականն է. անկից ներշնչուած է: Գերթուածներու մէջ կը տեսնուի աշխոյժ բանաստեղծին յատուկ աւիւնը. իր լեզուն ալ իր երգին ոյժն ունի: Սակայն չեն պակսի թերի կողմերն ալ. շատ անգամ կը հանդիպին ընթերցողի աչքին աւելորդ կրկնութիւն. ներ որոնք շատ անգամ ուժ աւելցնելու տեղ՝ կը թուցնեն և ձանձրանալի կ'ընեն. կան դարձեալ տկար և հետևակ տողեր:

Ամբողջ քերթուածներու մէջ ընդհանրապէս կը տրիք տխրութիւնը՝ որ սովորաբար յատուկ է մեր գրողներու: Շատ իրաւացի է Եւրոպական թերթի մը դատաստանը, որ խօսելով Կովկասի ժողովրդոց ներկայ մատնագրութեան վրայ՝ կ'ըսէ. «Հայ գրողներու մէջ կը տեսնուի խոր տխրաբան մը, որ հետևեք է իրենց քաղաքական տխրոյ Վիսակիւն»: Անշուշտ նոյն ազդեցութիւնը պիտի կրէր այդ Եւրոպացին, եթէ այս նորատի բանաստեղծին յուզումներն ալ կարդար:

Ահա համառօտ վերլուծումս Գազանճեանի Գերթուածներուն, ուր իր թերութիւններով հանդերձ՝ ընթերցողը հաճոյցով կը կարդայ դեռատի բանաստեղծի այս առաջին երկը: Թա՛ղողութիւն լաւագոյն հաստորիկներու:

ՆՈՒՊՈՐ ՓԱՇԱ Լ. Պարպեհ

Նուպար փաշա այն հայերէն է՝ որոց մով պարծելու իրաւունք ունի Ազգը, այդ:

պիսինը՝ զիսաւորի պէս երբեք երբեք կ'երևան:

Ներկայ հատորիկս՝ այս մեծ մարդուն կեանքին նուիրուած է: Հեղինակն է Էմիլ Պերդան, — որ ի մօտոյ ճանչցած էր Նուպար փաշան. — հաճելի կերպով դուրս ցատկեցուցած է այս մեծ քաղաքագետին, մեծ բարեբարին ու արդարասիրին ոգին:

Գրքոյկիս թարգմանիչն է Մեսրոպ Նուպարեան, որ հետաքրքրական ծանօթութիւններով ճոխացուցած է գործը:

Ս. Ղ. Ա.

Գ Ի Ս Ա Ի Ռ Ն Ե Ր Ը

Հրտ. Պարսեց գրատուն

Հալլէի զիսաւորը որ երեցաւ վերջերս՝ զրեթէ երեք չորս ամիս նիւթ մատակարարեց ընդհանուր մամուլին. ու հաշիւը՝ նել՝ թէ քանի՜ միլիոնաւոր սիւներ նուրեց լրագրութիւնը անոր. և թէ ան քանիսն յուսահատեցուց, որոնք կանխեցին ան զիսաւորը և անձաւաստն եղան:

Հայ մամուլն ալ բնական է իր բաժինը ունեցաւ, և հրապարակի վրայ պիտի փնտռուէր անշուշտ գիրք մը՝ որ կարենար մանրամասն ճառել բովանդակ աշխարհը սասանեցնող զիսաւորին վրայ. և Պարսեց զբառուէր այդ յարմար առթիւ հրապարակ հանց «Գիսաւորներ» անուն գրքոյկը: Իրենց համառօտութեան մէջ լաւ է, և զայն յօրինողը ջանացած է, ընդհանուր զիսաւորներու վրայ համառօտ տեղեկութիւն տալ իր ընթերցողին, կարգաւ նշանակելով բոլոր ծանօթ զիսաւորներու գիտները. և զիստնալով որ աստղաբաշխութիւնը բնաբանական գիտութեանց մէջ ամենէն աւելի զուարճալին է ու հետաքրքրականը, — ոչ ինչ նուագ և դժուար — յօրինողը՝ ախորժելի ոճով մը գրած է ներկայ հատորիկը, եւրոպական կաղապարով ձուլած է հայկականը:

Դժբախտաբար այսպիսի ախորժելի գիտութիւն մը ինչպէս չէ ծագաւած մեր